

Fransız Şarkiyat Kurumu Inalco'daki Türkçe Dil Eğitiminin Arka Planı ve Türkoloji Çalışmaları

The Background of Turkish Language Education at Inalco: The French Institute of Oriental Languages and Cultures and Turcology Studies

Hakan TEMİR ^{ID}

(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye

Department of Islamic History and Arts, Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Islamic Sciences, Tokat, Türkiye

h.temir@hotmail.com

Öz

Türk dili, Balkanlar'dan Çin'e kadar çok geniş bir alana dağılmış, akraba diller ile birlikte milyonlarca insanın konuşma ve yazı dilidir. Uray-Altay dil ailesinin Altay koluna mensup olan Türkçe, geniş bir alanda kullanıldığından, temel itibarıyla Doğu ve Batı Türkçesi şeklinde tasnife tutulur. Günümüzde kullanılan Türkiye Türkçesi tarihsel hattı içerisinde bu tasnifin Batı tarafına aidiyet taşımaktadır ve tarihsel macerasında Selçuklu siyasasını temsilen Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Devlet-i Âliye geleneği içerisinde Arapça ve Farsça ile biçimlenen Osmanlı Türkçesi, nihayetinde Batılılaşma tesiriyle Modern Türkçe oluşmuştur. Dilde sadeleşme ve yenilik amacıyla II. Meşrutiyetten itibaren bu yeni versiyon kullanılsa da dilin Batı'ya etkisi Osmanlı dönemine denk düşer. Osmanlının cihan devleti, Türkçe'nin de hâkim dil olduğu dönemde İngiliz ve İspanyol rekabetiyle mücadele eden Fransa, Avrupa'da nüfuzunu artırmak ve ticaret yollarını kontrol altında tutmak amacıyla yeni ittifaklar ve stratejiler arayışındaydı. Ülkesini daha ileriye taşıma niyetinde olan I. François (ö. 954/1547), 16. yüzyılda çağdaşı Kanuni Sultan Süleyman'la (ö. 974/1566) ilk diplomatik ilişkiyi başlattı. Bu ilişki ağının 17. yüzyılda hızlanarak devam etmesi üzerine Fransız yetkililer Türk kültürünü ve dilini daha yakından tanımak istediler. İki ülke arasında gelişen bu olumlu atmosfer, Fransa'da Türkçe dil eğitiminin başlamasını da beraberinde getirdi. Fransız devlet adamları 16. yüzyıldan itibaren başta Osmanlı olmak üzere Doğu dillerinde uzmanlaşmış diplomat, tercüman ve öğretmen yetiştirme işini gündemlerine aldıklarında birçok kanun teklifini yürürlüğe koydular ve dil okullarının açılmasını hızlandırdılar. Bu okullar içerisinde kuruluşu 17. yüzyıla kadar giden Inalco'nun yeri ve ciddiyeti farklıdır. Kapsamlı bir dil okulu ve Şarkiyat Kurumu olan bu okulda Türkçe dil eğitiminin başlaması, Türk kürsüsünün tarihi serüveni, Türkçe dersi veren öğretmenlerin niteliği ve burada üretilen Türkçe eserlerin özelliği bir araştırma konusu olmayı hak etmektedir. Böylesi bir araştırma günümüz Türkçe eğitimine de katkı sağlayacaktır ve aynı zamanda dil üzerindeki din ve kültüre müdahalenin nasıl yapıldığını aydınlatacaktır. Türkoloji sahasına giren konuları aydınlatmayı hedefleyen bu çalışmada Inalco'da yapılan araştırma ve izlenimlerimizin yanı sıra nitel araştırma yöntemleri kullanılarak cevabı beklenen sorular ve problemler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Türkçe Dil Eğitimi, Gramer, Inalco, Paris, Türkoloji, Osmanlı Türkçesi

Abstract

The Turkish language, belonging to the Altai branch of the Ural-Altai language family, is spoken and written by millions of people across a vast area stretching from the Balkans to China, along with its cognate languages. Due to its extensive usage, Turkish is generally classified into Eastern and Western Turkish. The contemporary Turkish used in Turkey falls under the Western category in its historical context. Throughout its historical journey, Turkish evolved from Old Anatolian Turkish, which represented the Seljuk political sphere, to Ottoman Turkish influenced by Arabic and Persian within the tradition of the Ottoman Empire, and finally developed into Modern Turkish under the influence of Westernization. Although the transition to this new version of the language began around the Second Constitutional Era (Meşrutiyet), the Western influence on the language dates back to the Ottoman period. During this era, when the Ottoman Empire was a global power and Turkish was the dominant language, France, in competition with England and Spain, was striving to increase its influence in Europe and control trade routes, seeking new alliances and strategies. François I (d. 1547), who had ambitions to advance his country, initiated the first diplomatic relationship with his contemporary, Sultan Suleiman the Magnificent (d. 1566) in the 16th century. As the diplomatic relations between the two countries intensified in the 17th century, French authorities developed a growing interest in understanding Turkish culture and language more closely. This positive atmosphere between the two countries also led to the commencement of Turkish language education in France. Starting in the 16th century, French statesmen focused on training diplomats, interpreters, and teachers specialized in Eastern languages, particularly Ottoman Turkish. They put numerous legislative proposals into effect and expedited the opening of language schools. Among these institutions, the importance and seriousness of Inalco, which dates back to the 17th century and is a comprehensive language school and Oriental Studies Institute, are distinct. The initiation of Turkish language education at Inalco, the historical journey of the Turkish chair, the qualifications of Turkish language instructors, and the characteristics of Turkish works produced here deserve further research. Such research will contribute to modern Turkish language education and shed light on how intervention in religion and culture is conducted through language. In this study aimed at shedding light on the topics related to Turcology, we will focus on the questions and problems that are expected to be answered, using qualitative research methods alongside our research and observations at Inalco.

Keywords: Turkish Language, Turkish Language Education, Grammar, Inalco, Paris, Turcology, Ottoman Turkish

Geliş Tarihi/Received 12.10.2023
Kabul Tarihi/Accepted 24.03.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 21.05.2024

Atıf

Temir, H. (2024). Fransız Şarkiyat Kurumu Inalco'daki Türkçe Dil Eğitiminin Arka Planı ve Türkoloji Çalışmaları. *Turcology Research*, 80, 327-338

Cite this article:

Temir, H. (2024). The Background of Turkish Language Education at Inalco: The French Institute of Oriental Languages and Cultures and Turcology Studies. *Turcology Research*, 80, 327-338

The content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Avrupa'da Türkçe öğrenme fikri, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile olan ilişkilerine matuf tarihsel olarak çok eskiye dayanır. Osmanlı İmparatorluğu, 14. yüzyılda Balkanlar'da ve daha sonra Avrupa'nın bazı bölgelerinde geniş topraklara sahipti. Bu durum, Osmanlı Türkçesi'nin Avrupalılar arasında merak uyandırdığı ve bu dili öğrenme ihtiyacı doğurduğu anlamına geliyordu. Türkçenin Avrupa'da resmî ve bilimsel bir dil olarak öğrenilmesi ve öğretilmesi, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî ve siyasî etkisiyle arttı. Avrupalı devletler, Osmanlı İmparatorluğu ile siyasî ve ticarî ilişkiler kurduklarında, Osmanlı Türkçesi öğrenmek, diplomatik ve ticarî amaçlar için önemli bir avantaj hâline geldi. Osmanlı İmparatorluğu, coğrafi olarak Avrupa ile Asya arasında köprü olduğu için Doğu ve Batı arasında kültürel ve ticarî alışverişi kolaylaştıran önemli bir role sahipti. Bu da Avrupalıların Türkçeye olan ilgisini arttırdı ve aralarında Fransa'nın da bulunduğu birçok ülke Türkçe eğitimini resmî politika hâline getirdi.

Avrupa devletleri içerisinde hümanist fikirlerle erken tanışan Fransa, Türk kültürü, dil ve tarihi üzerine ilgi duyan bir ülkedir. Fransız araştırmacılar ve akademisyenler uzun süredir Türkiye'nin tarihi, dilbilimi, edebiyatı, sosyolojisi, politikası ve ekonomisi gibi çeşitli alanlarda çalışmalar yapmaktadır. Türkoloji, bu anlamda uzmanlaşan bir sahadır ve Fransa'da da aktif bir şekilde bu faaliyetler yürütülmektedir. Türk araştırmaları buradaki üniversiteler, araştırma enstitüleri ve kültürel kurumlar tarafından desteklenmektedir. Bu kuruluşların bazıları Türkçe öğrenme ve Türk kültürünü daha iyi anlama fırsatı sunan Türkoloji bölümleri veya programları sunmaktadır.

Fransa'da Türk araştırmalarının yapıldığı bazı önemli kuruluşların başında Institut National des Langues et Civilisations Orientales (Inalco) gelir. Ulaştığı son nokta itibarıyla bu kurum Doğu dilleri ve medeniyetleri üzerine araştırmalar yapan köklü bir enstitüdür. Türk dili ve kültürü ile ilgili çalışmalar burada yürütülmektedir. Bir diğer kurum École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS)'dir. Sosyal bilimlerde uzmanlaşmış bu enstitü, Türkiye'nin sosyolojisi, siyaseti ve tarihi gibi konularda araştırmalar yapmaktadır. Centre d'Études Turques, Ottomanes, Balkaniques et Centrasiatiques (CETOBaC)¹ ise Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar ve Orta Asya gibi bölgelerle ilgili çok disiplinli araştırmalar yapmaktadır. Collège de France'da aynı şekilde köklü bir eğitim ve araştırma kurumu, Türk edebiyatı ve kültürü üzerine düzenlenen konferanslar ve seminerlerle Türk araştırmalarına katkıda bulunan merkezdir. Fransız Arkeoloji Enstitüsü (Institut Français d'Études Anatoliennes- IFEA) ise Türkiye'nin arkeolojik mirası ve tarihi üzerine araştırmalar yapan önemli bir enstitüdür. Bu kurumların yanı sıra, Fransız üniversitelerinin diğer bölümlerinde de Türk araştırmaları yapan akademisyenler ve öğrenciler bulunmaktadır. Türk kültürüne ve tarihine olan ilgi, Fransız araştırmacılar ve öğrenciler arasında hâlâ canlıdır ve bu alandaki çalışmalar devam etmektedir.

Batı'da Türkoloji kürsüsünü ilk kuran devletlerden birisi olan Fransa Türk diline büyük katkılarda bulunmuştur (Şahin, 2017: 51). Fransızların Türkçeye ve Türk kültürüne ilgileri, uzman akademisyenlerin Türkiyat çalışmaları ve alana sundukları katkılar yakından takip edilmesi gereken bir husustur. Öncelikle dil eğitiminde yeni metotlar geliştirmeyi hedefleyen çağdaş dünyada Fransızların asırlar süren yabancı dil eğitim modelinin bilinmesi mutlak surette günümüz dünyasına katkı sağlayacak; sonrasında Türk dili üzerine yapılan saha çalışmalarını tanımayı kolaylaştıracaktır. Ancak burada onları Şarkiyat olarak algılayıp menfi yargılar peşine düşmek yerine kurumun çalışma esasını, usul ve mahiyetini kavramanın daha önemli olduğunu da unutmamak gerekir. Dolayısıyla bu araştırmada Fransız dil enstitüsü Inalco'daki Türkçe eğitiminin başlangıcı, kürsünün işleyiş şekli ve akademisyenlerin üretimleri üzerinde durulacaktır. Sosyal bilimlerin bilgi edinme sistemi olan kaynak tarama ve saha araştırmaları ile yetkililerle yapılan görüşmeler çalışmanın veri elde etme sistemini sağlayacaktır.

Inalco ve Türkçe Eğitimi

Ulusal Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü (Inalco),² Fransa'da Doğu dilleri ve medeniyetleri üzerine uzmanlaşmış önemli bir yükseköğrenim kurumudur. Kuruluşu resmî anlamda 1795 yılı olarak gösterilse de bu oluşumun ön adımları Collège de France'ın kurulmasına kadar gider. Dönemin Fransa Kralı I. François'in (1494-1547) yüzyılın büyük güçleri olan devletlerin dillerini bilen tercümanlar yetiştirmek için koleji hızla faaliyete geçirerek ilk adımı atmış oldu (La Garanderie, 1988: 379). 1669 yılında bakan Baptiste Colbert'in (1619-1683) çabaları sonucu Kral XIV. Louis Genç Diller Okulu'nun (l'École des jeunes/Jeunes de Langues) kurulması da bunun bir devamı niteliğindedir (Leclant, 1995: 4). Böylelikle Doğu dillerini araştırıp öğreten özel bir okul istihdam edilmişti. Okul ilk açıldığında Paris'te Louis-le-Grand Koleji'ne bağlı bir okulda verilen başlangıç seviyesindeki eğitimin ardından "dil en iyi konuşulduğu yerde öğrenilir" anlayışıyla öğrencilerin ilgilendikleri dillere ait ülkelere

¹ Eski adı "Türk ve Osmanlı Araştırmaları" olan birim, Louis Bazin başkanlığındaki Türk Araştırmaları Enstitüsü'nün (Paris-III) 1990 yılındaki çalışmaları nihayetinde şekillenmiştir. Osmanlı tarihi merkezli Türk alanı EHESS'te Alexandre Bennigsen tarafından kurulmuştur. 2010'dan beri CETOBaC olarak adlandırılmaktadır.

² Institut National des Langues et Civilisations Orientales.

gönderilmesi fikri hâkimdi. Okulda öğretilen ilk dil Türkçe olunca bu amaçla Türkçenin en iyi öğrenileceği coğrafya önem kazandı (Debout, 1982: 479).

Colbert'in önerisiyle 18 Kasım 1669 tarihinde, İstanbul ve İzmir'deki Kapusen³ Manastırlarına üç yılda bir dokuz veya on yaşlarında altı çocuğun gönderilmesine karar verildi. Bu çocuklara Dil Gençleri (Jeunes de Langues) deniyordu. İzmir'deki proje hiçbir zaman gerçekleşmedi ve sadece Pera'daki (Beyoğlu/İstanbul'da) okul faaliyete geçti. Kapusenlerin programı sadece Türk dilini öngörüyordu. Öğrencilerin bakımı Kapusen rahipleri tarafından sağlanıyordu, ancak Marsilya Ticaret Odası tarafından her öğrenci için belli bir miktar Kapusenlere tazmin ediliyordu (Labrousse, 1995: 21). Colbert'un yerinde öğrenim fikrini savunan kuruluşu, kısa bir süre sonra dinî misyonerlik düşüncesi etkisinde kaldı. Zira kendilerini misyonerliğe kaptıran Kapusenlerin dil eğitiminden çok din eğitime ağırlık vermeleri kaçınılmazdı. Burada yetişen öğrenciler, İngilizler tarafından Anglikan misyonerleri hâline getirilmek üzere İngiltere'ye götürüldü ve böylece amaçlanan hedefin aksine sonuçlarla karşılaşıldı. İstanbul'daki proje işe yaramayınca bu defa tersi bir eğitim modeli düşünüldü ve 1700 yılında on iki Ermeni çocuk Lycée Louis-le-Grand olarak adı değiştirilen koleje kabul edildi. Fakat bu öğrenciler de eğitimlerinin sonunda kendi ülkelerine dönmeyi istediler, hatta bir kişi Cizvit ve bir diğeri rahip oldu. Sonuç olarak, bu son girişim de beklenen sonucu vermedi. Edinilen olumsuz tecrübelerin nihayetinde 1721 yılında, Tercümanlık Okulu öğrencilerinin bundan sonra sadece Fransızlar arasından veya Fransa doğumlu çocuklardan seçilmesi kararlaştırıldı (Labrousse, 1995: 22). Aynı yıl Türk dilinin yanına Arapça ve Yunanca da eklendi. 1762'ye kadar, École des jeunes de langues okulunun altın çağıydı. 1763'te Collège Louis-le-Grand'a bağlandı ve öğretilen diller arasına Farsça da eklendi (Debout, 1982: 479).

1795 yılında eski rahip ve politikacı Joseph Lakanal'ın (1762-1845) ticaret ve siyasette çağı yakalamak için devlete ait özel bir dil okulunun kurulması gerektiğini bildiren raporu meclise sunmasıyla aynı yıl özel bir dil okulunun açılması onayı çıktı. Mart 1795 tarihli Kanun Hükmünde Kararnameyle Doğu Dillerinin Özel Okulu/L'École Spéciale des Langues Orientales/(Kısa adıyla "Langues O" kurulmuş oldu (Gabel, 1996: 1). Okul, faaliyetlerine Doğu bölgelerinde hâkimiyeti elinde bulunduran İslâm devletlerinin kullandığı Arapça, Farsça ve Türkçe eğitimi vermekle başladı (Debout 1982: 479). Türkoloji ilk defa bilimsel anlamda bu kürsü ile bir araştırma konusu oldu (Şahin, 2017: 51). Zamanla hedef alınan diller ve coğrafyalar genişletildi (Bergère ve Pino, 1995: 28). Okulun adı 1868'de Yaşayan Doğu Dilleri Özel Okulu (École Spéciale des Langues Orientales Vivantes)(Gabel, 1996: 1) 1914'te "Langues 'O" lakaplı Ulusal Yaşayan Doğu Dilleri Okulu (École Nationale des Langues Orientales Vivantes/kısaca ENLOV)(Labrousse, 1995: 34) ve 1971 yılında, Ulusal Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü/Institut National des Langues et Civilisations Orientales/Kısa adı Inalco (Labrousse, 1995: 35) olarak değiştirilse de süreç içerisinde sabit kalan hususlardan birisi Türkçe eğitimi oldu.

Fransızlar, Türkler ile aralarında bağ kurarak diğer milletlerle de doğal köprüler oluşturacaklarına inandıklarından Türkçe öğrenme işini sıkı tuttular (Gautier ve Testa 2013: 32). Bu amaçla kurulan Inalco, Türk araştırmaları alanında da önemli çalışmalar yürüttü. Kurum, Türkoloji'yi tüm yönleriyle ele alması; Türk dili, edebiyatı, tarihi, kültürü ve toplumsal yapısı gibi çeşitli konularda araştırmalar ve öğretim faaliyetleri gerçekleştirmesiyle ciddiyetini izhar etti. Türk araştırmaları alanında Inalco'nun sunduğu olanaklar ve yürüttüğü faaliyetler şu maddeler altında toplanabilir:

-Türk Dili Eğitimi: Inalco, Türk dili öğrenmek isteyen öğrencilere yönelik Türkçe dil kursları düzenler. Bu kurslar, Türkçe dil bilgisi ve iletişim yeteneklerini geliştirmek isteyen öğrencilere yöneliktir. Öğrencilere Türkçe konuşulan dünya çapında yazılı ve sözlü iletişim becerisi kazandırmayı amaçlar. Dil hâkimiyetinin yanı sıra edebiyat, tarih, kültür ve çağdaş toplumlar konularına da vurgu yapar. Amacı, kamu sektörü, ticaret ve sanayi gibi çeşitli kariyer olanaklarına giriş sağlamaktır. Öğrencileri, yüksek lisans eğitimi için giderek daha uzmanlaşmış metin ve belgelerin çevirisine hazırlar. Bu sayede mezunlar, iş hayatına veya yüksek lisans eğitimine devam etme imkânına sahip olurlar.

-Türk Edebiyatı ve Kültürü: Inalco, Türk edebiyatı ve kültürü üzerine araştırmalar yapar ve bu konuda çeşitli dersler ve seminerler düzenler. Türk edebiyatının klasik döneminden çağdaş döneme kadar farklı dönem ve yazarlar incelenir.

-Türk Tarihi ve Toplum: Inalco, Türkiye'nin tarihi, toplumsal yapısı, siyasi ve ekonomik gelişmeleri gibi konularda araştırmalar yapar. Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihine yönelik çalışmalar da yer alır.

-Türkoloji Bölümü: Inalco bünyesinde Türkoloji bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm, öğrencilere Türk dili ve kültürü üzerine uzmanlaşma fırsatı sunar. Türkoloji alanında lisans, yüksek lisans ve doktora programları da mevcuttur.

Yukarıda bahsedilen faaliyetler sayesinde Inalco, Fransız öğrenciler ve araştırmacılar ile Türkiye ile ilgilenen herkes için önemli bir bilgi kaynağı ve akademik platform sunmaktadır. Türk Araştırmaları, Türkiye-Fransa ilişkilerine katkıda bulunmak ve Türk kültürünü uluslararası düzeyde tanıtmak için önemli bir araç olarak kabul edilmektedir.

³ Capucins: 16. yüzyıldan itibaren Osmanlı topraklarında misyonerlik hareketi Fransız Kapusen rahipleri tarafından üstlenildi. Bunlar papanın emri ile Anadolu coğrafyasındaki manastırlarda bölgeyi Hristiyanlaştırma faaliyetleri yürütüyorlardı (bk. Selim. 2022: 253-273).

Türkçe Dil Eğitiminin Arka Planı

Fransa'daki Doğu dilleri çalışmalarının 18. yüzyıl boyunca yaşadığı gerilemeyi resmî olarak doğrulayan en çarpıcı örnek, 1696'dan 1779'a kadar hiçbir Arapça satırın basılmamış olmasıdır. 1751 yılında, 16. Louis'in ağabeyi olan Burgonya Dükü'nün doğumu vesilesiyle, Ecole royale des Jeunes/Gençler Kraliyet Okulu öğrencileri, Latince, Yunanca ve Fransızca birkaç vesika şiir yayınladılar. Şiirin altında ise şu dörtlük yer almaktaydı: "Türkçe yazmadığımız için özür dileriz; Türkçe şiir sessizdir." Bu ifadelerin altındaki notta ise Paris'te Türkçe ve Arapça yazıların basılmadığı ifade edilmekteydi. Diğer taraftan Venedik bir asırdır Doğu dillerine okullar kurarak çalışmalarını başlatmıştı (Rothman 2021: 252). Bu nedenle, komşu ülkelerde kazanılmış olan bu Doğu dilleri çalışmalarının Fransa'da başlatılması gerekiyordu. L. Langlès tarafından 1790 yılında ulusal meclise sunulan bir bildiriye, canlı Doğu dillerinin öğretimine adanmış yeni bir okul kurma fikri ortaya atıldı. Kraliyet Koleji'nde verilen derslerin yetersiz olduğu belirtilerek, ticaret, siyaset ve bilim çıkarları açısından bir kurumun kurulması önerildi (*Notice historique sur l'École spéciale des langues orientales vivantes*, 1883: IV).

Doğu dillerine yönelik okulun açılması kararıyla Paris'te Arapça, Türkçe ve Farsça "kürsüler"inin (chaires) oluşturulması ve buraları yönetecek profesörlüklerin tayini konuşulmaya başlandı (*Notice historique sur l'École spéciale des langues orientales vivantes*, 1883: V). Zira dünya dilleri ve kültürleri üzerine uzmanlaşan bu kurumda dillerin ve kültürlerin araştırıldığı yahut öğretildiği kürsüler olmalıydı. Türkçe kürsüsü de Türk dili ve kültürü üzerine çalışmaların yapıldığı bir akademik birim olarak kararlaştırıldı. Kurum misyon ve vizyonu belirlenirken bu kürsülerin sıradan birilerine değil de uzun süre Asya'da doğal olarak yaşamış olan bilim adamlarına teslim edilmesi gerektiği de dile getirildi (*Notice historique sur l'École spéciale des langues orientales vivantes* 1883: V). Alınan kararlarla Türkçe dil kürsüsü ciddi bir şekilde yolculuğuna başladı. İlerleyen zamanlarda özellikle Fransa'nın sömürgeci tutumu ve Napolyon'un seferleri ile Champollion'un keşifleri sonucunda dil eğitimine duyulan ihtiyaç arttı ve daha ciddi adımlar atıldı (Hourcade, 1987: 1).

Dil Kürsüsünün İşleyiş Şekli

Inalco, resmî bir kurum olduğundan yönetim ve işleyiş yapısı kanunlarla belirlenmekteydi. İlk kurulduğunda sevk ve idaresi yönetici olarak adlandırılabilir "administrateurs"e bırakıldı. Yöneticilerin aynı zamanda öğretmenlik yaptıkları ve malî işlerle ilgilendikleri de göz önüne alınarak 1795 sonrası yardımcı yönetici (administrateur-adjoint) kadroları da ihdas edildi. Ancak yardımcıları, kurum 1971 yılında enstitü mahiyeti kazanana kadar aktif bir görev almadılar (Labrousse, 1995: 42). 1971'de yöneticiler başkanı "président" statüsünü kazandıklarında yardımcıları da aktif hâle geldi.

İdarî kadronun ardından eğitim kadrolarının işleyişi de belirlenmişti. Her kürsü etkili olduğu sahada uzmanlaşmış bir profesörün himayesinde faaliyetine başlamalı ve ihtiyaç hâlinde ilgili alana alt kadrolar da tayin edilebilmeliydi. Kürsülerin en üst sorumlusu olan profesörlerin öncelikli görevi ders vermek ve araştırma yapmaktır. Ancak Langlès, École'nin profesörlerinin sadece öğrettikleri dillerin prensiplerini açıklamak ve dilbilgisi zorluklarını açıklamakla yetinmemesi gerektiğini, aynı zamanda "bu dilleri konuşan halklarla olan politik ve ticari ilişkilerimizi geliştirmekle de görevli olduklarını" belirtmişti (Labrousse, 1995: 26). Onların tercümanlık, konsolosluk ve bir takım idari hizmetleri olduğu göz önüne alındığında derslerin aksamaması için dil okutmanları ve anlatıcıların ihdası kaçınılmazdı. Bu gerekçelerle kürsüler en az bir profesör ve ona bağlı çalışan okutmanlar vasıtasıyla idare edilir hâle geldi.

Dil Öğretmenleri ve Tarihi Süreçte Görev Alanlar

Profesör/Kürsü Başkanları

Dünya standartları gereği, dil kürsülerinin alandaki uzman kişiler yahut makam olarak en üst yetkililer tarafından idare edilmesi gerekir. 1795'te resmî anlamda faaliyete başlayan Inalco'daki dil kürsüleri de bu düzene uygun bir şekilde profesörler tarafından yönetilmiştir. Kurum profesör seçimini genellikle titizlikle uygulamış, seçim sırasında çeşitli kriterler dikkate almış ve bu kriterleri de genelde akademik politika ve mevzuata göre belirlemiştir. Ancak her ne olursa olsun profesör adaylarının, doktora derecesine sahip olmaları ve akademik alanlarındaki çalışmalarıyla tanınmış olmaları şartı aranmıştır. Yine adayların, akademik ve mesleki referansları da göz önünde bulundurulmuştur. Tarihî süreç içerisinde artan personel sayısı bir kürsüde birden çok profesör istihdamı sağlansa da bir tanesi kürsü başkanı olmaya devam etmiştir. Bu bilgilendirmeyle birlikte asıl konumuza dönecek olursak Inalco'nun Türkçe kürsüsünün işleyişini anlamak için kürsüyü idare eden profesörlerin tespiti ve kısa biyografileri önem arz eder.

l'École Spéciale de Langues Orientales'in kuruluşu, 30 Mart 1795 tarihli yasayla oluşturulmuş olmasına rağmen, organizasyon süreci zaman aldığından, dersler ancak 22 Haziran 1796 tarihinde başladı. Dersleri duyuran afişte Arapça, Türkçe ve Farsça derslerinin öngörüldüğü belirtiliyordu. İçişleri Bakanlığı Türkçe için bir profesör seçme konusunda oldukça zorlandı, çünkü devrimci harekete destek vermeyen Genç Dilleri Okulu hocalarıyla çalışmak istemiyordu. Nihayetinde İçişleri Bakanı Pierre Benezec, 1796 yılında henüz bir sahibi olmayan Türkçe kürsüsüne geçici olarak 73 yaşındaki eski bir Keldani rahibi Joseph Behenam'ı getirdi. Mezopotamya'da doğmuş olan Behenam, Arapça konuşan ve aynı zamanda Türkçe bilen bir kişiydi (Bazin, 1995c: 89). Fransız Devrimi sırasında Ulusal Kütüphane'deki tercümanlık görevini kaybetmişti. (*Notice historique sur l'École spéciale*, 1883: XIII) Türkçe üzerine herhangi bir yazı bırakmamış olan bu yaşlı rahip aslında isabetli bir tercih olarak kabul edilmedi. Kısa bir süre görevin

ardından bu kürsü için aranan kriterleri karşılayan başka bir aday bulundu. Bu kişi, İstanbul'daki Fransız elçiliğinin baş tercümanı ve Osmanlı uzmanı Venture de Paradis idi (Bazin, 1995b: 20, Rothman, 2021: 252). 18. yüzyılın sonlarına doğru yaşamış olan Paradis, Osmanlı İmparatorluğu'nda seyahat etmiş ve dilbilimsel çalışmalar yapmıştı. Osmanlı kültürü ve dilbilgisi hakkında önemli bilgiler sağlamıştı. Paris'e döndüğünde 1797 yılında Türkçe kürsüsüne profesör olarak atandı ve göreve başladı. Osmanlı elçisi es-Seyyid Ali Efendi'ye de eşlik eden Paradis, (Labrousse, 1995: 26) 1797 yılında başladığı görevini iki yıldan biraz daha az süre devam ettirdi. Mart 1799'da Akka'da bir dizanteri kaptı ve ordu ile Mısır'a geri çekilirken öldü.

Paradis'ten sonra yerine öğrencilerinden Amédée Jaubert (1779-1847) atandı. 1779 yılında Aix'de doğan Jaubert, Doğu Dilleri Okulunda Türkçe, Arapça ve Farsça öğrendi (Eyice, 2001: 23/576). Mısır Seferi için tercüman olarak işe alındığından 1798 yılında Napolyon'un ordusuyla Mısır'a gitti ve burada gösterdiği üstün hizmetle Napolyon'un en çok beğendiği şarkiyatçı, danışman ve dragoman/tercüman oldu. Napolyon'un güvenini kazanmasıyla birkaç defa daha elçilik makamına getirildi. Jaubert, sahadaki yeteneğini de kanıtladığından dolayı Paradis'in yerine 1800 yılında Türkçe profesörü olarak atandı.⁴ Bu görevin yanı sıra, hükümetin tercüman sekreteri olarak da görev yapıyordu. 1804 yılında III. Selim'in tahta geçişini tebrik için elçi olarak gönderildi (Eyice, 2001: 577). 1805 yılında gizli bir misyon için İran'a gitti, ancak Osmanlı sınır topraklarında ajan olduğu anlaşılınca zor bir esaret dönemi yaşadı (Yılmaz, 2014). Şans eseri 1806 yılında serbest bırakıldı ve 1807 yılında Prusya doğusundaki savaş alanlarında Napolyon'a katılmayı başardı. Fransa'ya döndükten sonra, Amédée Jaubert tekrar Türkçe profesörlüğü görevini yerine getirdi, ancak Temmuz Monarşisi'nin büyük ölçüde diplomatik personelini yenilemesiyle, Aralık 1831'de kralın tercümanı olarak emekliye ayrıldı. 1838 yılında, Silvestre de Sacy'nin yerine okulun yöneticisi olarak atandığında Fransız Koleji'ndeki Türkçe dersini Farsça dersine birleştirdi (Bazin, 1995: 991). Doğu Dilleri Okulu'ndaki görevini ise bırakmadı ve 1847'deki ölümüne kadar bu görevini sürdürdü (Bazin, 1995c: 91). Eyice'nin tespitlerine göre o, her ne kadar bir şarkiyatçı olarak tanınsa da akademik yönü çok güçlü değildir ve eserlerinde birçok hata tespit edilmiştir. Dolayısıyla onun siyasî yönü oldukça gelişmiştir ve diplomasideki yeri daha belirgindir (Eyice, 2001: 577).

Jaubert'in ölümünden sonra 1848 yılında yerine kısa bir süre, (L. Bazin, 1995, s. 991) Silvestre de Sacy'nin (1758-1838) öğrencisi Fransız oryantalist ve tercüman William McGuckin Baron de Slane (1801–1878) getirildi (Rothman, 2021: 253). De Slane, İrlanda'da doğdu, daha sonra Fransa'ya taşındı ve 31 Aralık 1838'den sonra Fransız vatandaşı oldu. İlk başta hukuk okudu, bu sırada, özellikle Arapçaya olan ilgisi gelişti. Arapça metinleri incelemeye ve çevirmeye kendini adadı. Avrupa'da Arap tarihini, kültürünü ve edebiyatını anlama konusunda önemli katkılarda bulundu. En önemli başarılarından biri, İbn Haldûn'un *Mukaddime*'sini çevirmesidir. Kendisi bir Arapça uzmanıydı ve İstanbul, Cezayir gibi yerlerde bibliyografik görevlerin ardından Afrika Ordusu'nun baş tercümanı olarak atanmıştı (Bazin 1995c: 91). William de Slane'nin kısa vekâletinden sonra yerine çok uzun bir süre kalmayacak olan Louis Dubeux (1798–1863) geçti. Dubeux dil bilgini olarak çok fazla çalışmaya imza atmasa da 1856'da Jaubert'in Türk Dil Bilgisi üzerine incelemelerine ufak bir katkıda bulundu (Bazin, 1995c: 91). 1863 yılında 65 yaşında iken öldü.

Charles Barbier de Meynard (1826–1908), Türkçe, Farsça ve Arapça'da uzmandı (Rothman 2021: 253). Dubeux'tan boşalan koltuğa 37 yaşında, 1863 yılında Türkçe profesörü olarak atandı. 1878 yılında de Slane'in yerine geçti Académie des inscriptions et belles-lettres üyesi oldu. 1898'den 1908'e yani ölüm tarihine kadar süren görevi sırasında, Doğu Dilleri Okulu'nun tarihinde önemli bir rol oynadı. Okulun yeni bir bina ve vizyon edinmesinde katkıları büyüktü. Barbier de Meynard da ölümüne kadar (82 yaşında) görevine devam etti (Bazin 1995: 991). Türkçe'yi 45 yıl boyunca (1863-1908) öğretti ve dil bilimci Jean Deny'yi yetiştirmeye katkıda bulundu (Bazin, 1995c: 92).

Barbier de Meynard'ın halefi özellikle Farsça ve İran dilleri alanında yaptığı çalışmalarla tanınan aynı zamanda ünlü Türkolog Jean Deny (1879-1963) oldu. Fransız asıllı babasının görevinden dolayı Kiev'de dünyaya gelen Deny'nin çocukluğu Ukrayna'da geçti. 1897 Paris'te Louis-le-Grand Lisesi'nin felsefe bölümünü tamamladıktan sonra yükseköğrenime Hukuk Fakültesi ile eş zamanlı Doğu Dilleri Okulu'nda başladı (Akün, 1994: 159). Türkçeyi Barbier de Meynard'dan öğrendi. 1908 yılında hocasından boş kalan kürsüye öğretim görevlisi olarak atandı ve Maraş'taki Fransız başkonsolosluğunun yönetimine getirildi. Bu, Dışişleri Bakanlığı'ndaki son görevi oldu ve 1913 yılında onursal başkonsolos unvanını aldı. Jean Deny'nin çeşitli görevlerinde, o dönemde Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde bulunan hepsinde, Türkçe ve Arapça dil bilgisini derinleştirmekten kaçınmadı. Ancak Türkçe, onun tercihiydi. Konsolosluk faaliyetleri sırasında yetkililerle olan ilişkilerinde, Arapça ve Farsça kelime dağarcığına sahip Osmanlı Türkçesi, çalışma dilini oluşturuyordu. Ancak o, aynı derecede halk arasında konuşulan Türkçe'ye de ilgi gösteriyordu, çünkü aldığı eğitim genellikle yazı dili olan Osmanlı Türkçesi üzerinedir (Akikî, 1980: 258). 1910 yılında profesör olarak atandı. Bu görevi 30 Eylül 1949 tarihine kadar sürdürdü ve ardından Sorbonne'da Türkoloji profesörlüğüne geçti (Rothman, 2021: 253).

Deny'den sonra öğrencisi Louis Bazin (1920–2011), 1949'da hocasından görevi alarak (Rothman, 2021: 254) 1949-1990 yılları arasında Inalco ve Paris'in önde gelen üniversitelerinde Türkçe profesörü olarak görev yaptı. Edebiyat lisans diplomasına ve gramer

⁴ Bu tarihin 1799 olduğu da belirtilir. Bk. Rothman 2021: 252

alanında yüksek lisans; ayrıca Türkçe diploması (Langues Orientales) ve doktora derecesine sahipti. 1945-1948 yıllarında Ankara'da görev yaptı (Bazin, 1995a: 95). Bundan sonra Inalco'nun kadrosu güçlendi ve Rémy Dor, (1989'dan beri) ve Michel Bozdemir (1982'den beri) gibi kimseler aracılığıyla Türkçe dil kürsüsü faaliyetlerini hâlâ devam ettirmektedir (Bazin, 1995a: 95).

Tekrarlayıcı/ Okutman ve Yabancı Asistanlar

Inalco'da verilen eğitim sadece temel dersler düzeyinde olduğundan öğretmenlerin hepsi konuşma pratiğine sahip değillerdi. Diğer bir ifadeyle dil sadece kitap ve gramer üzerinden öğrenilmeye çalışılıyordu. Bu yüzden öğrencilerin konuşma pratiğinin artırılması gerekmektedir. Barbier de Meynard, bu dezavantajın farkına vardığında bir "tekrarlayıcı" yani bugünkü tabiriyle bir dil okutmanından yardım almak gerektiğini düşündü ve bu statüye uygun bir görevli tayin etti. Bu dil okutmanı, sözlü pratik eğitimi sağlamanın yanı sıra öğretmenin dersine pratik alıştırmalarla eşlik etmekle görevliydi (Bazin, 1995a: 93). Bunlar ilk zamanlarda dillerini öğrettikleri ülkelerdeki öğretmenler ve tercümanlar arasından seçilse de giderek artan nitelikli eleman ile öğrenciler arasından seçilmeye başladı. Türkçe tekrarlayıcıların seçimi ise tek bir çizgide olmadı ve zamana göre değişti.

İlk zamanlar Avrupa'da açılan tekrarlayıcı pozisyonların hepsi Ermeniler tarafından doldurulmuştu (Bossaert, 2017: 1). Böylece 1872'de Ohannes (Jean) Saghirian (1842?-1888), okuldaki ilk Türkçe dil okutmanı olarak göreve başladı (Charles, 2010: 128-31). Osmanlı Ermeni meslek sahipleri ve iş adamları da oğullarını Paris'te okutmaya önem verdiğinden bir düzine Ermeni, Osmanlı Döneminde Paris'teki Ecole Centrale'de okudu ve oradan da mezun oldu. Paris'teki Osmanlı Büyükelçiliği ateşesi de bir Ermeni'ydi. Dolayısıyla o dönemdeki alışlagelmiş uygulamaya uygun olarak Saghirian, Türkçe ve Fransızca konuşan Katolik Ermeniydi (Darina, 2017). Aynı dönemlerde Türkoloji hakkındaki notlarda neredeyse hiçbir şey yoktu. Ohannes Saghirian hızla Fransızcasını geliştirdi ve 1888 yılında erken yaşta ölümüne kadar, yani 1888'e kadar görev yaptı ve Paris'te defnedildi. Onun yerine İstanbul doğumlu Mihran Kalpakdjian, 1903 yılına kadar yani 1903'te Fransa'dan ayrılana dek onun yerini aldı (Bazin 1995a: 93). Garabet Sevdjian ise görevinde sadece altı yıl kaldı (1903-1909) ve sonra ayrıldı. Bu üç okutmanın ortak özelliği Ermeni olmalarıydı.

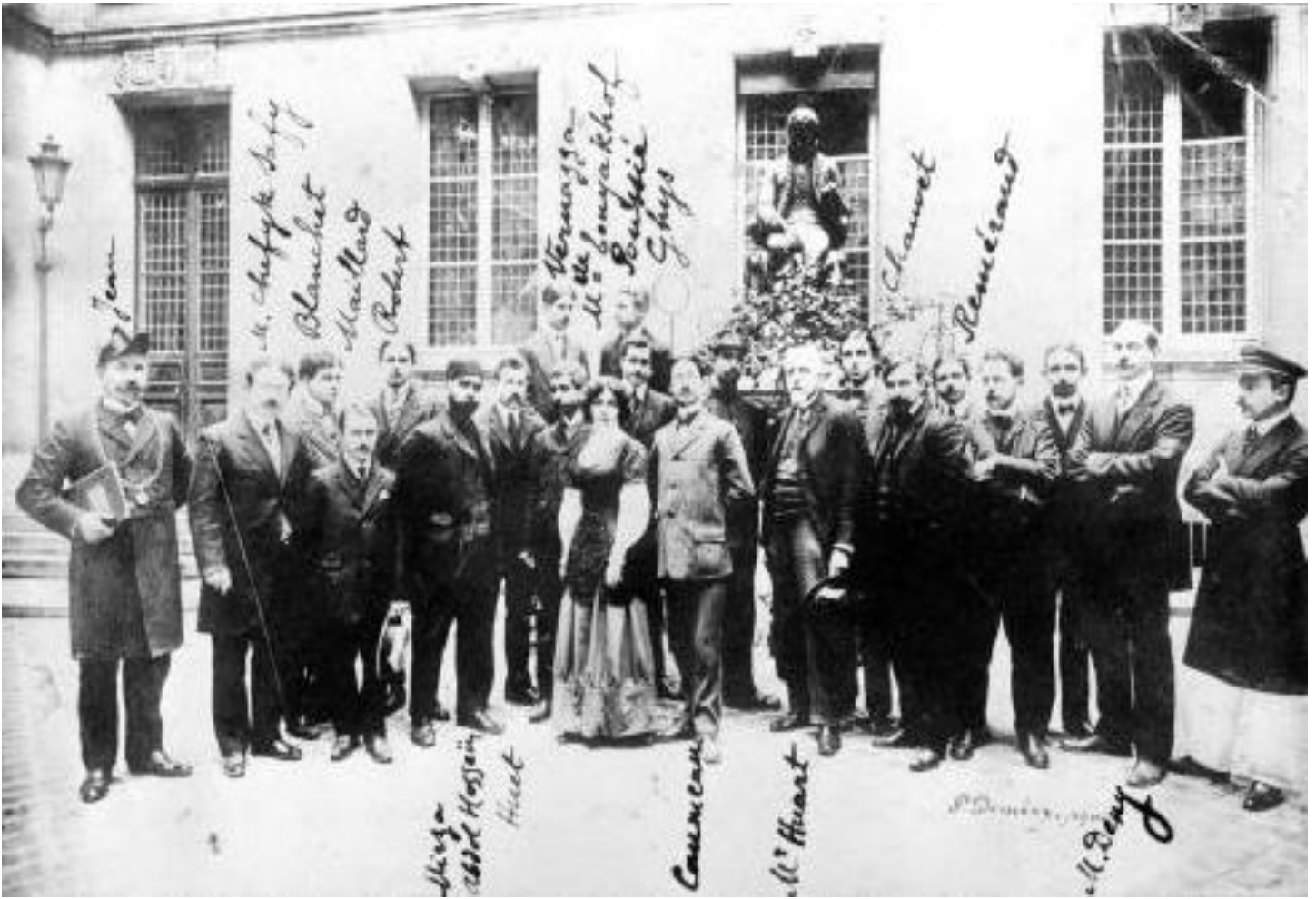
Paris'te, Ermeniler 35 yılı aşkın bir süre (1872'den 1909'a kadar) boyunca okutman pozisyonunu işgal ettiler (Bossaert, 2017: 5). Sevdjian'ın ayrılmasından bir yıl sonra, Barbier de Meynard'ın ölümünün hemen ardından, Jean Deny tercihini bir Müslüman Türk'ten yana kullandı ve Şefik Safî'nin işe alınmasında ısrarcı oldu. Şefik Safî, Galata-Saray Fransız-Türk Lisesi ve Osmanlı İmparatorluk Sivil Okulu'ndan mezun olmuştu ve Ağustos 1909'un sonlarına doğru işe alındı. (Resim 1)

Resim 1: Jean Deny'nin Şefik Safî için yazdığı hizmet notu, 1910.⁵

Paris'te iki yıl kadar dil okutmanlığı yapan Şefik Safî (Resim 2), 1911 yaz tatilinde Türkiye'ye döndüğünde, Osmanlı zor günlerini yaşadığından bir daha Fransa'ya dönmeye fırsat bulamadı ve ertesi yıl bir mektup yollayarak yerine birinin seçilmesini teklif etti. 1912 yılında M. Niyazi olarak bilinen kişi onun yerini aldı (Bazin, 1995a: 93). Bazin'in tespitine göre okulunun arşivlerinde Niyazi Tefvik olarak geçmektedir ve hatta babasının adı Tefvik Bey'dir. İsimdeki ihtilaf bir yana, yeni atanan bu okutman Türkçe ve Ermenice konuşabilen bir Türk Müslümanıydı. Ankara'daki Ermeni Katolik okulunda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmıştı. 1915 dönemi için de resmî olarak görevinde kaldı ve Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşına katılınca görevine devam edemedi (Bazin, 1995a: 94).

⁵ "Archives Nationales (France)", 24 juillet 1910, MIP, 20100053/54, [Jean Deny].

Resim 2: Inalco'da Türkçe ve Farsça dersi (Paris, 1910). Şefik Safî soldan ikinci, Jean Deny sağdan ikinci sırada.

Savaş sırasında Türkiye'deki Türk öğretmenlerin çağırılması mümkün olmadığından, tekrarlayıcı pozisyonuna yeniden bir Ermeni vatandaşı seçilmek durumunda kalındı. Türkçe ve Ermenice konuşan, daha önce Berbérian Koleji'nde Ermenice ve Türkçe öğretmeni olarak görev yapan ve Paris'e lisans okumak için gelen Devlet Kevorkian adlı bir Ermeni 1915 yılında okutman olarak atandı. Kevorkian, bu görevine 1930 tarihine kadar devam etti. Ancak o tarihte akıl sağlığıyla ilgili sorunlar yaşayınca tekrar Türk birisinin istihdamı gündeme geldi. Kevorkian'ın tam maaşlı bir izne çıkarılmasının ardından, Türkiye Cumhuriyeti'nin en önde gelen entelektüellerinden biri olan Adnan Adıvar 1 Mayıs 1930 iki aylık bir süre için geçici olarak atandı (Bazin, 1995a: 94). Ancak süre oldukça uzadı ve görevini 1939 yaz tatiline kadar sürdürdü.

1941'de, Mehmet İzzeddin, M. Adnan Bey'in yerine Türk dili için tekrarlayıcı olarak görevlendirildi ve bu görevi en uzun süre sürdüren kişi oldu. Ancak artık okutman kadrosunun tek başına yeterli olmadığı ve yeni kadroların da ihması gündeme gelmeye başladı. Tekrarlayıcı kadrosundan daha yüksek sıralamada yabancı asistan pozisyonları oluşturulduğunda, Mehmed İzzeddin, 1960 yılında bu terfiden ilk yararlanan kişi oldu. 27 yıllık aktif hizmetten sonra 1968 yılında emekli oldu (Bazin, 1995a: 94).

1968'den 1975'e kadar, tekrarlayıcı ve yabancı asistan pozisyonlarını, Türkçe ve Türk edebiyatı üzerine çalışan Abidine Diaio ile birlikte Fransa'ya yerleşmeden önce Ankara Üniversitesi'nde Fransızca ve Fransız edebiyatı dersleri veren Guzine Dino üstlendi (Bazin, 1995a: 94). Guzine Dino, sadece öğrencilere günlük Türkçe anlama ve kullanma pratiği yaptırmakla kalmadı, bu pratik aktiviteye Türk edebiyatının modern yönünü de dâhil etti. Türkçe için sesli ve pratik bir öğretim olan ses bantlarıyla laboratuvar derslerini başlattı. Ondan sonra okutmanların sayısı bir hayli arttı. Artık günümüzde birçok kişi tarafından bu dersler sürdürülmektedir.

Sonuç itibarıyla dil okulunda 1872'den itibaren yeni kadrolar tahsis edilerek Ermeni ve Türk asıllı tekrarlayıcılar ve asistanlar Türkçe'nin öğretilmesinde etkili oldular. Fransız hükümeti tercihini Ermeniler'den yana kullansa da profesörlerin daha ideal tutumları nedeniyle Türk ve hatta Müslüman olan kimseler de görev aldı. Bu arada Osmanlı Ermenileri Fransa'daki inşaat ve mimarlık işlerinde oldukça faal bir yer edinmelerine rağmen Türkler alt düzeyde kaldı. Ayrıca Ermeni ailelerinin hem Paris'le hem de Osmanlı topraklarıyla bağlarını sürdürmeye devam etmeleri de onları dil ve ticaret konusunda canlı tuttu.

Öğrenci Kabulü ve Dersler

Inalco öncelikle bir dil okulu olduğundan, kuruluşundan itibaren öğrenci alımında dil becerisi olan veya dil öğrenmeye istekli olan kimselerin tercih edilmesine dikkat edildi. Diplomasideki eksiği hızla gidermek için ilk başlarda Ermeni asıllı kimseler tercih edilse de kurumsallaşmayla birlikte Fransız asıllı gençlerin istihdamı önem kazandı. Elbette dil eğitiminde temiz bilgiye müsait bir hafızanın önemi tartışmasız bir gerçek olduğundan öğrenci yaş ortalaması genelde gençlerden oluşturuldu.

Inalco'daki Türkçe eğitimi Türkçe konuşulan dünyaya entegre olma, onlarla yakın diyaloga girme ve gündelik hayatın gerekliliklerini tazmin etme niyetlerine dayandığından okulda temel başlangıç derslerinden üst düzey derslere kadar sürekli eğitim sunulur. Okul üniversite statüsünü elde ettiği günden itibaren Fransız lise diploması veya eşdeğer bir diplomaya sahip olanlar okula kaydını yaptırabilmektedir. Buradaki Türkçe kürsüsünün hedef kitlesi, Fransızca ve Türkçe konuşan öğrencilerin yanı sıra uluslararası öğrencilerdir. Inalco'da ilk yıl temel eğitimden geçen öğrencilerin ikinci yılından itibaren dil öğretimi, uluslararası ticaret, uluslararası ilişkiler, iletişim ve kültürlerarası eğitim gibi meslekî dallardan birini seçerek uzmanlaşması mümkündür. Dolayısıyla lisansta temel derslerle başlayan sağlam bir Türkçe eğitim bloğundan sonra, Türk dilini ve edebiyatını öncelikli olarak içeren dört farklı program bulunur. Bunlar, Türkiye'nin toplumu, kurumları, tarihi ve Doğu Türk dünyası ile ilgili dersleri içerir. Yüksek lisans ve doktora derecelerine kadar uzanan eğitim teklifi, çeşitlendirilmiş bir kitleyi hedefler.

1795 yılında resmî olarak açılan Doğu Dilleri Okulu'nun dersleri başlangıçta ulusal kütüphaneye bağlı mütevazı bir alanda gerçekleştirilmekteydi (Bazin, 1995b: 20). Daha sonra arkeoloji dersi için ayrılan salonda ve son olarak College de France'ın yöneticisi olan Stanislas Julien tarafından profesörlere tahsis edilen dairede yapıldı. Bu dönemde maalesef derslerde verilen bilgilerin pekiştirileceği yani Türklerin dilleri, dinleri, edebiyatları, tarihleri ve coğrafyalarıyla ilgili eserlerin hepsinin bir araya getirildiği bir kütüphanesi de henüz yoktu. 1867 yılında sadece bazı Arapça, Farsça ve Türkçe metinlerin açıklamaları için gerekli bazı eserlere sahipti ve profesörler ile öğrenciler bu tür eserlere sahip değildi (Lambrecht, 1897: V).

Charles Schefer'in yönetimi zamanında büyük gelişme ve aşırı zenginleşme dönemi yaşayan okul, 1874'te ve Rue de Lille'in köşesinde bulunan mekâna taşınma kararı aldı. Eski bir otelin yer aldığı binanın restorasyonu 1935'te tamamlandığında öğrenciler için yeni derslik ve kütüphane imkânı sunsa da artan dil ve öğrenci sayısı sebebiyle bir müddet sonra ihtiyaca cevap vermedi (Labrousse, 1995: 35). Ek bina arayışları kısmen karşılanırsa da ana bina için aynı olumlu şeyler söylemek mümkün değildi. 1975'ten itibaren bir değişiklik gerekli hâle geldi ve binalar yıkılma tehlikesiyle karşı karşıyaydı (Debout 1982: 488-89). Nihayetinde Paris'in 13. bölgesinde, Seine Nehri'nin kıyısında yer alan eski bir un fabrikası yıkılarak Inalco'nun kampüsü oluşturuldu. 2000'li yıllarda tamamlanan inşaat sonrası giriş ve alt katlar kısmen Inalco ile entegre çalışan Bulac Kütüphanesi'ne tahsis edildi. Binanın geriye kalan altı katı akademisyen büroları, derslik ve laboratuvar olarak belirlendi.

Doğu Dilleri Okulu'nun Kütüphanesi bugün 500.000'den fazla kitaptan oluşmaktadır ve Doğu'nun dilleri ve tarihine dair kaydı içermektedir. İki kat, özel çalışma odaları ve laboratuvardan oluşan kütüphanede Türkçe eserlerin yer aldığı raflar mevcuttur. Bu raflarda Türk dili ve kültürüne ait binlerce eser yer almaktadır. Yine burada özel bir şekilde korunan bin adetten fazla el yazması içinde 173 Türkçe metin bulunmaktadır (Labrousse, 1995: 47). Bu kütüphane sadece profesörler ve öğrenciler tarafından değil, aynı zamanda Doğu bilimlerine hayatını adanmış olanlar tarafından da kullanılmaktadır (Lambrecht 1897: VI). Zaten kütüphanenin asıl amacı da Şarkiyatçılara, öğrencilere, profesörlere ve araştırmacılara çalışmalarında mümkün olduğunca yardımcı olmaktır.

Inalco eğitim politikasını devamlı geliştiren bir kuruluş olduğundan çağın şartlarına kendisini uyarlamayı da bildi. Sesli ve görsel medya unsurları geliştikçe bunları kullandı. Nitekim Guzine Dino, sadece öğrencilere günlük Türkçe anlama ve kullanma pratiği yaptırmakla kalmadı, bu pratik aktiviteye Türk edebiyatının modern yönünü de dâhil etti. Türkçe için sesli ve pratik bir öğretim olan ses bantlarıyla laboratuvar derslerini başlattı. Türk edebiyatında ilk defa (Türkçe olarak) bir edebiyat dersini üstlendi ve ses bantları aracılığıyla çağdaş en büyük şairlerin (Orhan Veli, Nazım Hikmet, Oktay Rifat gibi) sesli antolojisini kaydetti (Bazin, 1995a: 95). Pandemi dönemi şartları ve medya oynatıcı sitelerin gelişmesiyle uzaktan eğitim modelini de ihmal etmedi. Şu an birçok dersi Youtube üzerindeki resmî kanal ile açık erişime sunmuş durumdadır.

Kürsüde Yazılan Türkçe Dil Bilgisi Kitapları

Fransa'da 1795'ten beri aralıksız Türkçe öğreten Inalco'daki "Türkçe" uzmanlığı, Türkçe dil kursları ve dil öğretiminde kullanılan materyallerle mümkün oldu. Bir dili öğrenmede iki temel faktör vardır. Birincisi dilin telaffuz ve inceliklerini öğretecek eğitmen, diğeri ise dilin gramer kaidelerini gösteren kitaplardır. Kitabın öğrencinin konuştuğu dil ile bakışlımlı veya açıklamalı olması öğrenci için avantaj iken okutulan kaynağın bizzat dersi veren kişi tarafından kaleme alınmış olması da hoca için bir avantajdır. Inalco'daki Türkçe dil eğitimi tam da bu esasları dikkate alarak hazırlanmıştır. Yani bir taraftan Türk dilini anlatabilen uzman kadro oluşturulurken diğer taraftan eğitmenler verdikleri derslere yönelik kendi Türkçe dil bilgisi kitaplarını kullanmışlardır. Elbette kendi yayınevi bulunan Inalco'da Türk dili ve kültürüne dair birçok eser basılmış olmakla birlikte burada tarihî süreç içerisinde eğitim veren uzmanlar tarafından kaleme alınan "Gramer" kitapları tespit edilmeye çalışılacaktır.

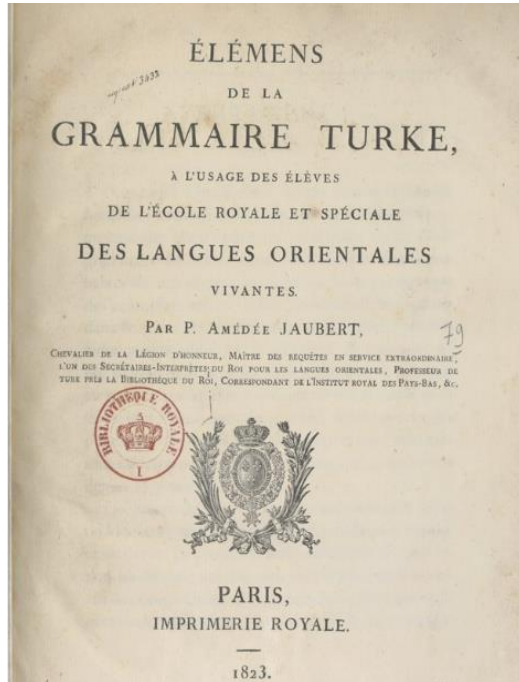
Türkoloji konusunda ilk defa bilimsel anlamda bir kürsü oluşturulan Inalco'da Türkçe eğitim en başlarda hoca merkezli

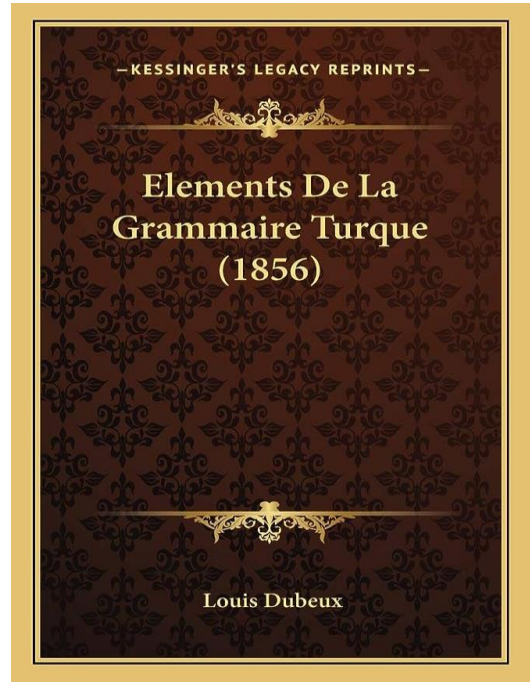
yürütülmüştür (Şahin, 2017: 51). Öğretmenlerin edindikleri tecrübe ve kaidelere göre dil eğitimi yapılırsa da bu alanda Fransızca bir materyale ihtiyaç olduğu kesindi. Zira Arapça, Farsça ve Türkçe (o dönemlerde Osmanlıca) Latin harflerinden farklı bir yazıma sahipti. Günlük hayatta konuşulan Türkçe Arap alfabesindeki harflerle yazılmaktaydı. Dolayısıyla bunları Latinize eden kitaplara ihtiyaç vardı. Okul envanterine ilk giren ve muhtemelen tek başına öğrencilerin istifadesine sunulan ilk çalışmalardan birisi 1795 yılında Volney (1757-1820) tarafından *Simplification des langues orientales, ou Méthode nouvelle et facile d'apprendre les langues arabe, persane et turque/Oriental Dillerin Basitleştirilmesi, Yeni ve Kolay Bir Yöntem: Arapça, Farsça ve Türkçe Dillerini Avrupa Harfleriyle Öğrenme* (Constantin-François de Chasseboeuf, 1795) adlı transkripsiyon çalışması yayımlandı (Lambrecht, 1897: 5).

Türkçe dil kürsü başkanlarından Amédée Jaubert de Osmanlı Türkçesi öğretimini özenle yerine getirdiği gibi Türkçe, Farsça ve Arapçadan oluşan derlemelere önem vererek alana katkılarda bulundu (Bazin, 1995c: 91). *Éléments de Grammaire Turque* (Paris 1823)ve *Manuscrit turc en caractère ouigours* (Paris 1825) adlı eserleriyle İstanbul hakkındaki yazısı bunlardan bazılarıdır (Eyice, 2001: 577). Arap harfleri dışındaki alfabe ile yazılan bu eser Türkçe'nin Latin harflerine intibakına ve Avrupa dillerinin Türkçeyle olan münasebetine ışık tutar (Resim 3). Türk dilinin mahiyetini, söz dizimini, ses ve üslup özelliklerini anlatan bu eserin yazılış gayesi Doğu Dilleri Okulunda okuyan öğrencilere Türkçe öğretmektir. Fransızca kaleme alınan eserin 1823'te birinci, 1833'te ise ikinci baskısı yapıldı (Özveren, 2018).

Doğu Dilleri Okulu'nda Türkçe Kürsü Başkanı Louis Dubeux, dil bilgini olarak çok fazla çalışmaya imza atmasa da, 1856'da Jaubert'in Türk Dil Bilgisi üzerine incelemelerine ufak bir katkıda bulundu (Bazin, 1995c: 91). İmparatorluk ve Inalco Okulu öğrencilerinin kullanımı için Türkçe dil bilgisi unsurlarını içeren (*Éléments de la grammaire turque, à l'usage des élèves de l'École impériale et spéciale des langues orientales vivantes*, 1856) bir kitap (Resim 4) yazdı (Rothman, 2021: 253).

Resim 3: Jaubert'in Türkçe Dil Bilgisi Kitabı

Resim 4: Dubeux Türkçe Dil Bilgisi Kitabı

Dubeux'un yerine Türkçe kürsüsüne vekâlet eden Charles Barbier de Meynard Türkçe'yi 45 yıl boyunca (1863-1908) öğretti ve Türkçe konusunda uzmanlaşan dil bilimci Jean Deny'nin yetişmesine katkıda bulundu. Çeşitli görevlere ve çalışmalara rağmen döneminde önemli eserler bıraktı. Bunlardan birisi de Türkçe-Fransızca sözlük olan *Dictionnaire turc-français: Supplément aux dictionnaires publiés jusqu'à ce jour*dur (B. de M. Charles, 1881). Bu çalışma, 1901 yılında Şemseddin Sami Bey'in büyük Türkçe sözlüğü *Kamus-ı Türkî*'yi de geçmiştir ve "Türkçe Littré'si" olarak adlandırılmıştır (Bazin, 1995c: 92).

Ünlü Türkolog Jean Deny, Langues Orientales'teki öğretimi ve Fransa'daki Türk dil bilimine olan katkıları ile tanınır. Kürsüye geldiğinde Osmanlı Devleti devam etmekteydi ve gündelik hayatta Osmanlıca Türkçesi konuşuluyordu. O, halk arasında konuşulan Türkçeye de ilgi gösteriyordu, çünkü aldığı eğitim genellikle yazı dili olan Osmanlı Türkçesi üzerinedir. Bu sayede, yazılı dil ile konuşulan Türkçe arasındaki farkı fark etti. Özellikle halk arasında konuşulan Türkçeye büyük bir ilgi göstererek, canlı, sözlü Türkçe hakkında kapsamlı bir belgeleme yaptı. Bu belgeler, ünlü *Türk Dilinin Grameri* adlı eserinin temelini oluşturacaktır (Bazin, 1995c: 92). Uzun yıllar topladığı verileri 1921 yılında *Monumental Grammaire de la langue turque* (Dialecte Osmanli) adı altında bir araya getirdi (Akün, 1994: 160). Eseri yayımladığında, "Bu kitap, bir dil ustasının sözlü öğretimini yerine koyma iddiasında değildir ve bu

durumda en iyi öğretmen hâlâ Altın Boynuz'un feribotçusu veya İstanbul çarşısının misafirperver dükkân sahibidir." dedi (Rothman, 2021: 251).

Bu kitap modern Türk dil bilgisinin kapsamlı örneklerindedir. 1921 yılında yazılan kitap Fransa'da Türkçe öğrenmek isteyen öğrenciler için hazırlandı. Eser Türkçeye ilk defa Ali Ulvi Elove tarafından çevrilse de ancak harf inkılabından sonra 1946'da ancak basılabildi. *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları* adıyla 1995 yılında Oytun Şahin tarafından Türkçeye kazandırıldı. Yine 2009 yılında da *Türk Dil Bilgisi-Osmanlı Türkçesi*, Kabalıcı Yayınları tarafından yeni bir dille okuyucularla tekrar buluştu.

23 Nisan 1923'te Türk devletinin kuruluşu ve 1 Kasım 1928 tarihinde Harf İnkılabı'nın yapılması Deny için yeni bir sürecin başlangıcıydı. Türkoloji ve Türk dil bilimi alanlarında derinlemesine çalışmalar yaparken tam da Türkiye dil devrimini gerçekleştirmiş, eski Osmanlı edebi geleneğini terk ederek, konuşma diline dayalı veyahut sesli alfabeyle dayalı bir yazı dilini benimsemişti.

1949-1990 yılları arasında Türk kürsüsüne bakan şarkiyatçı ve Türkolog Louis Bazin, 1949'da öğretmeni Jean Deny emekli olduktan sonra profesör olmaya bir adım yaklaştı. 1957'de tam zamanlı profesör oldu ve 1980'den itibaren Sorbonne Üniversitesi'nde profesör olarak istihdam edildi. Birkaç alanda eser veren Bazin, *Introduction à l'étude pratique de la langue turque/Türk Dilinin Pratik Çalışmasına Giriş* (1987) ve Türkçe eserler ile Türkoloji alanına katkıda bulundu. Yine Michel Mevlüt Bozdemir ile Berk Kibele'nin ortak çalışmaları sonucu *Türkçe Metodu* (1991), *Fransızca-Türkçe Sözlük* (1999) *Grammar and Lexicon of Modern Turkish/Modern Türkçe Dil Bilgisi ve Sözlüğü* (2014) bu alandaki modern çalışmalar arasında yerini aldı.

Yukarıdaki eserlerden anlaşılacağı üzere Inalco'da Türkçe dil eğitimi her zaman önemsenmiş ve kürsü hem akademik hem de sosyal alanda yetenekli kimselere teslim edilmiştir. Hâl böyle olunca kürsü başkanı değiştikçe Türkçeye dair çalışmaların sayısı da artmıştır. Bu kitapları değerli kılan ise bir yabancı gözüyle Türkçeyi ayrıntılarıyla işlemesi ve örneklerini Türk dilinin konuşulduğu tarihi süreçteki farklı devirlerden alıntılarla oluşturmasıdır.

Sonuç

Balkanlar'dan Batı Çin'e uzanan geniş bir coğrafyada yaşayan 150 milyon konuşan nüfusuyla dünyada 12. sırada yer alan Türkçe, 17. yüzyıldan beri Fransa'da öğretilen ilk Doğu ve bir bakıma Asya dilidir. Osmanlı'nın güçlü olduğu dönemde dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan Türk dünyası günümüzde de dünyanın en büyük 15. ekonomisini temsil eder. Dünya genelinde böyle önemli bir sıralama elde eden ve ekonomide karşılığı bulunan topluluklarla ilişki içerisinde olmak, karşılıklı ticari ilişkileri geliştirmek ve diplomatik faaliyetleri canlı tutmak öncelikle Türk dilini bilmekle mümkündür. Fransa bu gerçeği anladığında diploması ve ticarete kendilerine yardımcı olacak dil okullarını faaliyete geçirdi. En az dört asırlık tarihe sahip olan Inalco da bunlardan birisidir. Görünürde Inalco'nun kuruluşunda maddi nedenler ağır bassa da Fransız hükümeti bir millete sirayetini dil ile olacağını bildiğinden dil faaliyetlerini akademik düzlemde yürütmüştür.

Öncelikle Inalco salt dil öğrenimi üzerine kurulu bir okul değildir. Bu okul dil sayesinde ticaret ve diplomasiyi geliştirmeyi hedefler. Beklenen faydanın sağlanması dilin yanında kültürü tanımayı da gerekli kıldığından Inalco eğitimi dil ve kültür üzerine yoğunlaşmıştır. İlk başladığında dönemin şartları ve kurumsal tecrübenin eksikliğiyle işlevsel olarak geri planda kalsa da zamanla bu eksiklikleri gidererek artık çağdaş bir dil, kültür ve eğitim kurumu hâline gelmiştir. Kurumsallaşmayla birlikte dil eğitiminin sınırları, görevlilerin pozisyonları, öğrenci alımı ve dersler belli bir düzene girmiştir. Burada yürütülen dil faaliyetlerini inceledikten sonra onların dil eğitim politikalarını ve Türkçe dil faaliyetlerini şu maddelerde değerlendirebiliriz:

-18. yüzyılda devrim hareketini yaşayan Fransa, milliyetçilik fikrini dünyaya yayarken tabanda da bu tutumunu bozmamış ve eğitimde ulusalcılık fikrini hatta dinî hassasiyetini dahi devam ettirmiştir. Aynı tutum Fransız dil kurumu Inalco'da da net bir şekilde mevcuttur. Türkçe'nin öğretildiği dil kürsüsünü en iyi bir Türk'ün yönetmesi düşünülürken profesör seviyesinde ders veren öğretmenlerin Türk ve Müslüman olmaması önemsenmiştir. 1721 yılında alınan kararla Fransa asıllı ya da Fransa'da doğan kişilerin seçilmesi gerektiği özellikle belirtilmiş ve bu politikadan vazgeçilmemiştir.

-Millî duyguların esiri olup da dünyadan da kopmamaya gayret eden Fransa, kendince pratik çözümler üretmeyi de ihmal etmemiştir. Dil öğretimi konuşmaya dayalı olduğundan mutlaka bir Türk'ün istihdamı gerektiğinden üst kademedeki olmasa da okutman seviyesinde Türk ve Müslüman görevliler atanmışlardır. Devletin kontrol mekanizmasının sağlandığı bu sistemle Fransa'da başka milletlerin hâkim kadrolara gelmesi de önlenmiştir.

-Dil eğitimi bir milletin uygar hâle gelmesinde tek başına yeterli gelmediğinden Inalco da kültür ve siyaset eğitimine önem verilmiştir. Bir milleti tanımak, onun hayata bakışını anlamlandırmak için her alanda etkinliğini bilmekle mümkündür. Dolayısıyla Inalco sadece dil öğretimi yapmamış, aynı zamanda Türk örf, âdet ve geleneklerini de tanımış ve tanıtmıştır. Böylelikle Türk diline nüfuz ettiği kadar Türk dünyasının ilerleyişinde söz sahibi olmuştur.

Dünyada Türkiye'nin yeniden güç merkezi hâline geldiği şu günlerde uzun müddet güçlü olmanın ve başka ülkelerle iletişime geçip onlar üzerinde etki sağlamanın yolunun dil ve kültür eğitiminden geçtiğini unutmadan bu alanda yapılacak çalışmaların ne kadar önemli olduğunu hatırdan çıkarmamak gerekir. Türk dünyasını ve Türk dilini güçlü kılmak için yolunun örf, âdet, inanç, gelenek ve görenekleri canlı tutmakla mümkün olacağı unutulmamalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Akîkî, N. (1980). *el-Müsteşrikûn*.

Akûn, Ö. F. (1994). Jean Deny. In *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (C. 9). TDV Yayınları.

Bazin, L. (1995). L'École des Langues orientales et l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres. In *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 983-996.

Bazin, M. L. (1995a). Les Répétiteurs de Turc. In *Langues O' 1795-1995, Deux siècles d'histoire de l'École des Langues Orientales*. Éditions Hervas.

Bazin, M. L. (1995b). Silvestre de Sacy. *Institut de France (Célébration du bicentenaire de l'École des Langues orientales)*, 1, 19-22.

Bazin, M. L. (1995c). Turc. In *Langues O' 1795-1995, Deux siècles d'histoire de l'École des Langues Orientales*. Éditions Hervas.

Bergère, M.-C., & Pino (d.), A. (1995). *Un Siècle d'Enseignement du Chinois à l'École des Langues Orientales (1840-1945)*. L'Asia thèque.

Bossaert, M. (2017). La part arménienne des études turques. *Européen Journal of Turkish Studies*, 24, 1-34.

Charles, B. de M. (1881). *Dictionnaire Turc-Français : Supplément aux dictionnaires publiés jusqu'à ce jour* (E. Leroux, Ed.). Librairie De La Société.

Charles, M. S. (2010). *Nassif Malouf Dragoman and Orientalist (1823-1865)*. Isis Press.

Constantin-François de Chasseboeuf, V. (1795). *Simplification des langues orientales, ou Méthode nouvelle et facile d'apprendre les langues arabe, persane et turque, avec des caractères européens*. Impr. de la Républ.

Darina, M. (2017). A Gateway to the World: Jewish and Armenian Engineers of Ottoman Background at the École centrale des arts et manufactures (1853-1923). *Diasporas*, 29, 33-51.

Debout, M. (1982). La bibliothèque de l'École des langues orientales. In *Bulletin des bibliothèques de France (BBF)* (ss. 479-490). no 8.

Eyice, S. (2001). Pierre-Amédée Jaubert. *İçinde Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (C. 23, ss. 576-578). TDV Yayınları.

Gabel, G. U. (1996). 200 Jahre Langues. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 146(2), 1.

Gautier, A., & Testa, M. de. (2013). *Drogmans, diplomates et ressortissants Européens auprès de la Porte Ottomane*. Les Éditions Isis.

Hourcade, B. (1987). Iranian Studies in France. *Iranian Studies*, 20(2/4), 1-51.

La Garanderie, M.-M. de. (1988). Guillaume Bude, a Philosopher of Culture. *The Sixteenth Century Journal*, 19(3), 379-388.

Labrousse D., P. (1995). *Langues O' 1795-1995, Deux siècles d'histoire de l'École des Langues Orientales*. Éditions Hervas.

Lambrecht, E. (1897). *Catalogue de la Bibliothèque de l'École des Langues Orientales Vivantes*. Ernest Leroux.

Leclant, M. J. (1995). Discours. *Institut de France (Célébration du bicentenaire de l'École des Langues orientales)*, 1, 3-7.

Notice historique sur l'École spéciale des langues orientales vivantes (Bibliothèque nationale de France, département Littérature et art, 4-X-476). (1883). Bibliothèque nationale de France.

Özveren, M. S. (2018). *Amédée Jaubert's Éléments de la Grammaire Turke'ü*. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Rothman, E. N. (2021). Epilogue Dragomans and the Routes of Orientalism. In *the Dragoman Renaissance*. Cornell University Press.

Kılıçoğlu, S. (2022). "Mamuratü'l-Aziz Vilayeti Yabancı Misyonu: Kapusenler (Capucins)." *Art-Sanat*, 17: 253-273.

Şahin, H. (2017). Jean Deny. In A. Buran (Ed.), *Türk Diline Gönül Verenler- Yabancı Türkologlar*. Akçağ.

Yılmaz, Ö. (2014). Diplomacy as A Source of Travelogues: The Case of Pierre Amédée Jaubert's Mission in Persia in 1805-1806. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 2(26), 65-96.

Structured Abstract

Institut National des Langues et Civilisations Orientales (Inalco), officially established in 1795 in France, is an institution focused on language education and Oriental studies. The primary reason for the establishment of this institution was to keep up with the strengthening Islamic world in the East, especially the Ottomans, to establish closer ties with them, and to secure certain relationships. Determined to keep up with the times, French officials recognized that language would be crucial for success in trade and diplomacy, making it a priority for contemporary civilized states to learn the languages of other nations. This observation was also shared by intellectuals of the time. Therefore, with the guidance of both intellectuals and the king, French bureaucrats initiated the founding of Inalco.

Initially focusing on Turkish language education, the institution soon added languages with close connections to Turkish, such as Persian and Arabic. The shaping of language policies also determined the conditions, methods, and target audience for language education. Officials proposed sending young individuals who had received basic education in France to Ottoman territories to strengthen their speaking and communication skills. In the short term, after basic education, these students eventually settled with the Jesuits in Istanbul. However, challenges continued to arise. Due to the Jesuits' focus on religious propaganda and the influence of British missionary activities, the students' orientation shifted, and education deviated from its original purpose. While this situation worried the authorities, new solutions were promptly sought. Considering the developments, the idea of educating Armenian-origin children in France was considered, but it didn't yield the expected results. Ultimately, influenced by the rise of nationalism, a decision was made in 1721 to educate French-born or French-origin youths within the country's borders at Inalco. Moreover, this education would be provided through the Eastern Languages School in France and with teachers selected by the government. Each language's distinct nature was preserved, and corresponding departments were established.

During the period when solutions were being developed to make language education at Inalco functional, language departments began to take shape. Professors proficient in the languages to be taught were appointed to each department. This process, which started with Turkish, Arabic, and Persian, brought new employment opportunities as the institution expanded. The Turkish department began its service in 1796 with the appointment of Chaldean priest Joseph Behnam, approved and chosen by the Minister of Internal Affairs. After a year, Venture de Paradis took over the role, and the department was mainly managed by individuals who were French citizens but occasionally, when needed, by individuals from communities close to the French, such as Armenians or Chaldeans. When Barbier de Meynard took office from 1898 to 1908, he noticed pronunciation deficiencies in language education and proposed bringing in new instructors. Eventually, three Armenian instructors were hired consecutively for repetitive positions. As the Armenians didn't yield satisfactory results, there was a growing demand for Turkish-speaking individuals, leading to a new phase with the employment of Shafik Safi, who was both Turkish and Muslim. From then on, assistance was sought from those proficient in the target language.

Another crucial aspect of language education was the acquisition of resources and materials. Arabic, Persian, and Ottoman scripts were different from Latin letters. Recognizing this, in 1795, Volney wrote a grammar book encompassing the grammatical rules of the three languages. While Volney's initiative continued for a long time, the heads of departments with academic backgrounds didn't delay in writing their own books to deliver their lessons more consistently. In 1823, Amédée Jaubert authored a new Turkish grammar book, and this tradition led to the writing of grammar books every twenty to thirty years or even sooner. The ultimate goal of these efforts was to enhance relations with the vast and economically significant Turkic world, shaping its cultural codes and opening new doors in the pursuit of French national policy, including nationalism and colonial ambitions. As a result of this policy, the French established close relationships with the Turkic world, playing an influential role in the Ottoman Empire and the Republic of Turkey. This even allowed them to maintain connections with the remaining Turkic regions. Despite passive positions, the Turks experienced material and spiritual losses during this process; however, this oriental studies institution led to some gains as well. Most notably, they helped introduce the Turkish language to the world by Latinizing it. Amid the ongoing succession of department heads, each writing books to effectively teach their courses, a collection of these books served as a comprehensive grammar compilation. When these books are brought together, it becomes easier to trace the development and stages of the Turkish language.